

Слід зазначити, що впровадження інвестиційного розвитку в Україні певною мірою гальмується невирішеністю низки питань як правового, так і організаційного характеру.

Головними перешкодами активізації інноваційного розвитку на вітчизняних підприємствах є, на наш погляд, наступні:

- недосконалість нормативно-правової системи регулювання і стимулювання інноваційної діяльності;
- дефіцит фінансування для забезпечення наукових досліджень і впровадження інноваційних розробок;
- невідповідність корпоративної структури, яка формується в Україні, головним вимогам інноваційного розвитку.

Список літератури: 1. Украина попала в список самых инновационных стран. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrinform.ua/rus/news/ukraine_popala_v_spisok_samih_innovatsionnih_stran_1486637 2. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 № 36 // Відомості Верховної Ради України. – 2002р. Зі змінами та доповненнями. – 2010. № 19–20. – Ст. 166 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/40-15>, 3. Бойко О.С. Інновації як основа конкурентоспроможності // Науковий вісник. – Одеса: ОДЕУ, 2010. – № 6(62). – С. 62–72. 4. Державний комітет статистики. – 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

Bibliography (transliterated): 1. Ukraina popala v spisok samyh innovacionnyh stran. [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: http://www.ukrinform.ua/rus/news/ukraine_popala_v_spisok_samih_innovatsionnih_stran_1486637 2. Zakon Ukraïni «Pro innovacijnu dijal'nist'» vid 04.07.2002 No 36 // Vidomosti Verhovnoï Radi Ukraïni. – 2002 r. Zi zminami ta dopovnennjami. – 2010. No 19–20. – St. 166 [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/40-15>, 3. Bojko O.P. Innovacii jak osnova konkurentospromozhnosti // Naukovij visnik. – Odesa: ODEU, 2010. – No 6(62). – P. 62–72. 4. Derzhavnij komitet statistiki. – 2012 r. [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <http://www.ukrstat.gov.ua>

Надійшла (received) 05.10.2014

УДК 65.012.8.003.2 : 658.15

М. М. НОВІКОВА, докт. екон. наук, проф., ХНУМГ ім. О.М. Бекетова

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ЯК ОБ'ЄКТ УПРАВЛІННЯ В МЕНЕДЖМЕНТІ ПІДПРИЄМСТВА

В статті удосконалено поняття «фінансово-економічна безпека підприємства» на основі узагальнення понять «економічна безпека», «фінансова безпека», «фінансово-економічна безпека», що дає можливість спрямувати управлінський вплив на забезпечення фінансової стійкості підприємства як основи фінансово-економічної безпеки в динамічних умовах внутрішнього та зовнішнього середовища.

Ключові слова: фінансово-економічна безпека підприємства, економічна безпека, фінансова безпека, управлінський вплив, зовнішнє середовище.

Вступ. Забезпечення фінансової стійкості та економічного розвитку підприємства потребує уточнення та узагальнення поняття «фінансово-економічна безпека як об'єкту управління в теоретичному і практичному аспектах. В економічній літературі існують різні підходи до визначення поняття «економічна безпека», «фінансова безпека» «фінансово-економічна

безпека», що ускладнює управління процесом забезпечення злагодженої роботи будь-якого підприємства чи організації [1–16]. З одного боку, це свідчить про різноманітність сутності даного поняття, з іншого – про відсутність загальноприйнятого підходу до його розуміння. Аналізуючи різні погляди вчених очевидним стає те, що економічна безпека, фінансова безпека, фінансово-економічна безпека мають різні трактування на різних рівнях управління, а саме на рівні національному, регіональному і рівні підприємства чи організації, але об'єднуючим принципом стає необхідність забезпечення економічних інтересів на основі нейтралізації загроз шляхом своєчасного визначення їх індикаторів та реалізації певних заходів щодо протидії загрозам.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням фінансово-економічної безпеки та механізмам забезпечення фінансової безпеки значну увагу приділено у працях зарубіжних та вітчизняних науковців, таких як І. Александров, О. Ареф'єва, А. Архипов, І. Бланк, Д. Ванькович, Т. Васильків, Д. Горєлов, К. Горячева, О. Гривківська, Т. Журавльова, Н. Куркин, М. Лазаренко, К. Ніколаєнко, І. Медведєва, М. Погосова, О. Прокопішина, В. Шелест, С. Шкарлет та інших.

Метою статті є вивчення та аналіз різних теоретичних підходів до визначення поняття «фінансово-економічна безпека» її складових на різних рівнях управління, узагальнення результатів аналізу та удосконалення даного поняття як об'єкту управління в менеджменті підприємства. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання: вивчити, проаналізувати та узагальнити поняття «економічна безпека», «фінансова безпека», «фінансово-економічна безпека» підприємства; сформулювати сукупність показників, що характеризують фінансову діяльність підприємства та запропонувати метод їх узагальнення в інтегральному для визначення і оцінювання фінансового стану підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Узагальнюючі поняття економічної безпеки на національному рівні можна стверджувати, що сукупність умов і факторів, які забезпечують здатність країни у довгостроковому періоді задовольняти свої інтереси і потреби, генерувати інноваційні зрушення в економіці, протистояти зовнішнім загрозам та використовувати національні конкурентні переваги характеризують національну економічну безпеку.

Узагальнюючі поняття економічної безпеки на регіональному рівні можна стверджувати, що економічну безпеку на регіональному рівні характеризує сукупність факторів, які забезпечують розвиток регіону в умовах дестабілізуючого впливу загроз, що дозволяє досягти максимального внеску території в розвиток національної економіки для забезпечення економічної стабільності країни.

Узагальнюючі поняття економічної безпеки на рівні підприємства можна стверджувати, що економічна безпека на рівні підприємства характеризується певними умовами, що забезпечують здатність суб'єкта господарювання в перспективі досягати стратегічних цілей розвитку на основі впровадження інновацій, що сприятиме підвищенню конкурентноздатності та стійкості підприємства в динамічному ринковому середовищі. Стабільність роботи підприємства передбачає створення сприятливих умов і гарантій для підприємницької активності, стримування факторів, здатних дестабілізувати зовнішню економічну ситуацію, створення сприятливого клімату для притоку інвестицій, впровадження інновацій, постійну модернізацію виробництва, підвищення професійного, освітнього й культурного рівня працівників.

Фінансова безпека є частиною економічної безпеки, створює міцний фундамент для реалізації ефективних заходів розвитку країни, регіону, підприємства. У зв'язку з цим, очевидним стає те, що добрий фінансовий стан підприємства складає фундамент його фінансової безпеки. До основних показників, що характеризують фінансовий стан підприємства, слід віднести коефіцієнт автономії; коефіцієнт абсолютної ліквідності; коефіцієнт оборотності оборотних коштів; коефіцієнт рентабельності власного капіталу; коефіцієнт маневреності власного капіталу; коефіцієнт фінансової незалежності; коефіцієнт зносу основних фондів; коефіцієнт концентрації залученого капіталу; коефіцієнт покриття довгострокових вкладень; коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів; коефіцієнт співвідношення залучених та власних коштів.

Дослідження фінансового стану промислових підприємств Харківської області за останні п'ять років показало, що він характеризується високим рівнем зносу основних фондів; високим коефіцієнтом залучення власних коштів; високим коефіцієнтом концентрації залученого капіталу; мінливою динамікою коефіцієнтів покриття довгострокових вкладень і довгострокового залучення позикових коштів; позитивною динамікою коефіцієнту співвідношення залучених і власних коштів; негативною динамікою коефіцієнту автономії; низьким рівнем і мінливою динамікою коефіцієнту абсолютної ліквідності; низьким рівнем коефіцієнту рентабельності власного капіталу, обумовленим або низьким чистим прибутком, або його відсутністю; негативним значенням коефіцієнту маневреності власного капіталу; нестабільною динамікою коефіцієнту фінансової незалежності капіталізованих джерел. Такий фінансовий стан промислових підприємств негативно впливає на їхню фінансову безпеку, робить неможливим економічний розвиток підприємств, створює реальні загрози їхнього функціонування.

Виникає питання на основі чого можна узагальнювати частинні показники, що характеризують фінансовий стан підприємства, для визначення

та обґрунтування критеріїв фінансової безпеки підприємств? Відповідь на це запитання ґрунтується на використанні інтегрального підходу до узагальнення часткових фінансових показників в загальному. Методом такого узагальнення можна вибрати метод середньої геометричної, який дає можливість та обґрунтовує доцільність зведення частинних показників в інтегральний. Формула, за якою можна визначити інтегральний показник, що характеризує фінансовий стан промислового підприємства, приймає такий вид:

$$I_{\text{ф.с.пр.}}^t = \sqrt[11]{\frac{KA \times KL_{\text{Аб.}} \times KO_{\text{Об.К.}} \times P_{\text{В.К.}} \times K_{\text{М.В.К.}} \times K_{\text{Ф.Н.}}}{KZ_{\text{О.Ф.}} \times K_{\text{Конц.З.К.}} \times K_{\text{П.Д.Вкл.}} \times K_{\text{Д.З.П.К.}} \times K_{\frac{\text{З.К.}}{\text{В.К.}}}}},$$

де KA – коефіцієнт автономії;

$KL_{\text{Аб.}}$ – коефіцієнт абсолютної ліквідності;

$KO_{\text{Об.К.}}$ – коефіцієнт оборотності оборотних коштів;

$P_{\text{В.К.}}$ – коефіцієнт рентабельності власного капіталу;

$K_{\text{М.В.К.}}$ – коефіцієнт маневреності власного капіталу;

$K_{\text{Ф.Нез.}}$ – коефіцієнт фінансової незалежності;

$KZ_{\text{О.Ф.}}$ – коефіцієнт зносу основних фондів;

$K_{\text{Конц.З.К.}}$ – коефіцієнт концентрації залученого капіталу;

$K_{\text{П.Д.Вкл.}}$ – коефіцієнт покриття довгострокових вкладень;

$K_{\text{Д.З.П.К.}}$ – коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів;

$K_{\frac{\text{З.К.}}{\text{В.К.}}}$ – коефіцієнт співвідношення залучених та власних коштів;

t – певний розрахунковий період.

Узагальнюючи результати аналізу теоретичних підходів до визначення поняття «фінансово-економічна безпека» можна стверджувати, що до його основних характеристик доцільно віднести такі:

- зростання фінансової стійкості;
- захищеність комерційних інтересів від впливу негативних ринкових процесів;
- ефективне використання ресурсів та існуючих ринкових можливостей;
- забезпечення протидії внутрішнім та зовнішнім небезпекам;
- здатність, готовність, спроможність захищати свою діяльність від негативного впливу зовнішнього середовища;
- спроможність забезпечити реалізацію економічних інтересів;
- здатність підприємства у довгостроковому періоді задовольняти свої інтереси і потреби;

- здатність генерувати інноваційні зрушення;
- здатність використовувати конкурентні переваги;
- збалансованість динаміки зростання і розвитку;
- задоволення потреб існування та розвитку;
- виявлення, запобігання, послаблення, усунення і відвернення загроз;
- забезпечення можливості створення, розвитку умов для сприятливих умов праці персоналу підприємства;
- захищеність всіх напрямів господарської діяльності підприємства від небезпечних дій;
- здатність підтримувати послідовну реалізацію інтересів суб'єктів господарювання;
- здатність підтримувати стійку дієздатність господарюючих суб'єктів;
- стан збереження надійності.

Висновки: Таким чином, фінансово-економічна безпека підприємства характеризує такий фінансовий стан, при якому існує реальна фінансова можливість (запас фінансової міцності) розвивати основні напрями господарської діяльності, протистояти внутрішнім загрозам і динамічному зовнішньому середовищу.

Наукова новизна результатів, що подані в статті, полягає в удосконаленні поняття «фінансово-економічна безпека» як об'єкту управління в менеджменті підприємства на основі узагальнення теоретичних підходів до визначення понять «економічна безпека», «фінансова безпека», «фінансово-економічна безпека», обґрунтуванні доцільності використання методу середньої геометричної для узагальнення показників, що характеризують фінансовий стан промислового підприємства, в інтегральному. Це дає можливість визначити інтегральні показники та розробити на основі методів нечіткої логіки критерії оцінювання фінансової безпеки промислових підприємств, в чому і полягає напрям подальших досліджень.

Список літератури: 1. *Александров И. А.* Оценка финансовой безопасности промышленного предприятия / И. А. Александров, Е. А. Орлова, А. В. Половян // Наукові праці Донецького технічного університету. – 2002. – № 46. – С. 12–19 2. *Ареф'єва О. В.* Планування економічної безпеки підприємств / О. В. Ареф'єва, Т. Б. Кузенко. – К. : Вид-во Європейського інституту, 2004. – 170 с. 3. *Архипов А.* Экономическая безопасность: оценки, проблемы, способы обеспечения / А. Архипов, А. Городецкий, Б. Михайлов // Вопросы экономики. – 1994. – № 12. – С. 36–44. 4. *Ванькович Д. В.* Забезпечення фінансової безпеки в процесі побудови системи управління фінансовими ресурсами підприємства / Д. В. Ванькович // Економічна система України: європейський вибір: мат-ли міжнар. наук. конф. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2000. – С. 11, 12. 5. *Васильців Т. Г.* Фінансова безпека підприємства: місце в системі економічної безпеки та пріоритети посилення на посткризовому етапі розвитку економіки / Т. Г. Васильців, О. Р. Ярошко // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011 р. – № 21.02. – С. 132 – 136. 6. *Горелов Д. О.* Аналіз сутнісних характеристик поняття «фінансова безпека підприємства / Д. О. Горелов, Ю. В. Лаврова // Економіка транспортного комплексу. – 2011. – № 18. – С. 35–46. 7. *Горячева К. С.* Фінансова безпека підприємства, сутність та місце в системі економічної безпеки / К. С. Горячева // Економіст. – 2003. – № 8. – С. 65–67. 8. *Гривківська О. В.* Фінансова безпека в системі економічної безпеки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ev.nuos.edu.ua/content/f%D1%96nansova-bezpeka-v-sistem%D1%96ekonom%D1%96chnoi-bezpeki>. 9. *Журавльова Т. А.* Забезпечення економічної безпеки фінансового

розвитку підприємства / Т. А. Журавльова, М. Н. Кочевой, Л. І. Кочева // Вісник технол. ун-ту «Поділля». – 2004. – Вип. 1, Т. 2. – С. 169–172. **10.** Куркин Н. В. Управление экономической безопасностью развития предприятия : монография / Н. В. Куркин. – Днепропетровск : АРТ-ПРЕСС, 2004. – 450 с. **11.** Лазаренко М.П., Ніколаєнко К.В. Фінансова безпека підприємства та її управління [Електронний ресурс] / М.П. Лазаренко, К.В. Ніколаєнко. Режим доступу: <http://www.rusnauka.com>. **12.** Медведєва І. Б. Діагностування безпеки промислового підприємства у трирівневій системі фінансових відносин: монографія / І. Б. Медведєва, М. Ю. Погосова. – Х.: ХНЕУ, 2011. – 264 с. **13.** Погосова М. Ю. Структурно-логічний аналіз поняття «фінансова безпека підприємства» / М. Ю. Погосова // Наука й економіка. – 2008. – № 3 (11). – С. 258 – 265. **14.** Прокопівщина О. В. Обґрунтування підходів до визначення поняття «економічна безпека підприємства» / О. В. Прокопівщина // Вісник Академії митної служби України. – 2006. – № 4. – С. 23–25. **15.** Шелест В. В. Управління фінансовою безпекою довірчого підприємства / В. В. Шелест // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 3 (93). – С. 181–185. **16.** Шкарлет С. М. Економічна безпека підприємства: інноваційний аспект : монографія / С. М. Шкарлет. – К. : Книжкове вид-во НАУ, 2007. – 432 с.

Bibliography (transliterated): 1. Aleksandrov I. A. Otsenka finansovoy bezopasnosti promyshlennogo predpriyatiya . – Naukovі pratsі Donets'kogo tehnіchnogo unіversitetu. – 2002. – No 46. – P. 12–19. 2. Aref'Eva O. V. Planuvannya ekonomіchnoyі bezpeki pіdpriEmstv / O. V. Aref'Eva, T. B. Kuzenko. – K: Vid-vo Evropeys'kogo Institutu, 2004. – 170 p. 3. Arhipov A. Ekonomicheskaya bezopasnost: otsenki, problemyi, sposobyi obespecheniya. – Voprosyі ekonomiki. – 1994. – No 12. – P. 36–44. 4. Vankovich D. V. Zabezpechennya finansovoyі bezpeki v protsesі pobudovi sistemi upravlinnya finansovimi resursami pіdpriEmstva. – Ekonomіchna sistema UkraYini: Evropeyskiy vіbіr: mat-li mіzhnar. nauk. konf. – Lvіv : LNU Im. I. Franka, 2000. – P. 11, 12. 5. Vasiltsiv T. G. Finansova bezpeka pіdpriEmstva: mіstse v sistemі ekonomіchnoyі bezpeki ta prіoriteti posilennya na postkrizovomu etapі rozvitku ekonomіki / T. G. Vasiltsiv, O. R. Yaroshko // Naukoviy vіsnyk NLTU UkraYini. – 2011 r. – No 21.02. – P. 132 – 136. 6. GorEllov D. O. Analiz sutnіsniy kharakteristik ponyattya «finansova bezpeka pіdpriEmstva». – Ekonomіka transportnogo kompleksu. – 2011. – No 18. – P. 35–46. 7. Goryacheva K. P. Finansova bezpeka pіdpriEmstva, sutnіst ta mіstse v sistemі ekonomіchnoyі bezpeki – Ekonomіst. – 2003. – No 8. – P. 65–67. 8. Grivkivska O. V. Finansova bezpeka v sistemі ekonomіchnoyі bezpeki [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu : <http://ev.nuop.edu.ua/content/finansova-bezpeka-v-sistemі-ekonomіchnoyі-bezpeki>. 9. Zhuravlova T. A. Zabezpechennya ekonomіchnoyі bezpeki finansovogo rozvitku pidpriemstva – Vіsnyk tehnol. un-tu «Podіllyia». – 2004. – Vip. 1, Vol. 2. – P. 169–172. 10. Kurkin N. V. Upravlenie ekonomicheskoy bezopasnostyu razvitiya predpriyatiya : monografiya / N. V. Kurkin. – Dnepropetrovsk: ART-PRESS, 2004. – 450 p. 11. Lazarenko M.P., Nikolaenko K.V. Finansova bezpeka pіdpriEmstva ta YіYі upravlinnya [Elektronniy resurs]. Rezhim dostupu: <http://www.rusnauka.com>. 12. Medvedeva I. B. Diagnostuvannya bezpeki promisl'ovogo pіdpriEmstva u tririvnevlyi sistemі finansovih vіdnosin: monografiya. – Kharkov: HNEU, 2011. – 264 p. 13. Pogosova M. Yu. Strukturno-logіchniy analiz ponyattya «finansova bezpeka pidpriemstva» – Nauka y ekonomіka. – 2008. – No 3 (11). – P. 258–265. 14. Prokopishina O. V. Obgruntuvannya pіdhodiv do viznachennya ponyattya «ekonomіchna bezpeka pіdpriEmstva» – Vіsnyk Akademiyi mitnoyі sluzhbi UkraYini. – 2006. – No 4. – P. 23–25. 15. Shelest V. V. Upravlinnya finansovoyu bezpekoyu dovirchogo pidpriemstva/ – Aktualni problemi ekonomіki. – 2009. – No 3 (93). – P. 181–185. 16. Shkarlet P. M. Ekonomіchna bezpeka pidpriemstva: Innovatsiyiniy aspekt : monografiya. – Kyev: Knizhkovе vid-vo NAU, 2007. – 432 p.

Надійшла (received) 05.10.2014

УДК 336.717.13

Л. А. НЕКРАСЕНКО, канд. біол. наук, доц.;

О. Ю. СМОЛЯНСЬКА, доц., Полтавська державна аграрна академія

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БЕЗГОТІВКОВИХ ПЛАТІЖНИХ ІНСТРУМЕНТІВ В УКРАЇНІ

В статті проведено огляд та аналіз сучасного стану безготівкових розрахунків у системі електронних платежів НБУ. А саме, проведено аналіз безготівкових операцій у СЕП та їх структури і динаміки. Також проаналізовано динаміку використання пластикових карток. За результатами аналізу створено прогноз розвитку платіжних інструментів та розглянуто перспективні напрямки їх розвитку.